

Astrologija za hec – prevzete besede pa za res! Obravnava prevzetih besed z IKT tehnologijo

Astrology for Fun – Acquired Words Seriously! Application of Acquired Words with ICT Technology

Sanja Leben Jazbec

OŠ Solkan, Šolska ulica 25, 5250 Solkan
sanja.leben-jazbec@guest.arnes.si

Povzetek

Današnji učenci so t.i. spletna generacija: so zelo spretni uporabniki sodobnih digitalnih orodij, kar velja izkoristiti tudi pri pouku za doseganje ciljev. Nujno je, da učitelji modro posegamo po uporabi IKT, izkoristimo prednosti, ki jih tehnologija ponuja, s premišljenim načrtovanjem pa poskušamo minimalizirati eventuelne pomanjkljivosti. V prispevku predstavljamo, kako učenci 8. razreda osnovne šole usvajajo in utrjujejo znanje prevzetih besed s pomočjo IKT-tehnologije: uporabljajo spletne slovarje, rešujejo in sestavljajo interaktivne vaje s programom Hot Potatoes, izdelujejo slovar in komunicirajo na forumu (vse v spletni učilnici v okolju moodle), uporabljajo splet.

Ključne besede: prevzete besede, elektronski priročniki, Hot Potatoes, spletna učilnica v okolju Moodle, svetovni splet

Abstract

Today, at the beginning of the second decade of the twenty-first century, educators should no longer question themselves, ICT - yes or no?, but our basic dilemma should be: ICT - When? Where? How? To what extent? Today's students, the so-called web generation (net-generation), are very adept users of modern digital tools, which can also be exploited in class to achieve objectives. It is imperative that teachers use ICT wisely, exploit the advantages that technology offers and try to minimize the eventual shortcomings with well considered planning. The paper presents how 8th grade students learn and consolidate their knowledge of acquired words during their Slovenian lessons with the help of ICT-technologies: By using online dictionaries (e-SSKJ, e-SP, Nova beseda). By solving and composing interactive exercises using the program Hot Potatoes. They learn by making a dictionary as well (in the online classroom in Moodle), searching for the right words

for personality traits. They communicate with each other and the teacher on the forum (the online classroom in Moodle). They use the World Wide Web to search for information and learn to be critical of the flood of information on the web. Pupils are brought up with the idea that the Internet in itself is not a bad thing, that the huge mass of information can be put to good use; but that it is very wrong to uncritically accept anything and everything found on the web. Students are reminded to use standard language and to abide netiquette.

Keywords: acquired words, e-books, Hot Potatoes, online classroom in Moodle, the World Wide Web

1 Uvod

Danes, na začetku drugega desetletja enaindvajsetega stoletja se naj šolniki ne bi več spraševali, IKT – da ali ne?, temveč naj bo naša osnovna dilema: IKT – Kdaj? Kje? Kako? V kolikšni meri?

Naši učenci so večji uporabniki sodobne informacijske družbe, saj so računalniki, razne video igrice, mobilni telefoni, splet idr. že dolgo del njihovega vsakdana. V literaturi se zanje pojavljajo oznake internetna ali spletna ali net generacija (Bilić, 2011: 201), tudi digitalna generacija (Kreuh, 2008: 8).

Koliko učitelji posegamo po rabi IKT-tehnologije pri pouku, naj gre pri tem za pasivno ali aktivno vlogo, je »še vedno in v veliki meri odvisno od zagnanosti in navdušenja posameznika, ki je znal prepričati vodstvo šole o nujnosti uvajanja tehnologij v pouk.« (Podgoršek, 2011, str. 55.) Razlogov za to je več; dejstvo je, da delo z IKT-tehnologijo zahteva drugačnega učitelja. Po Gerliču (2000) »delo z uporabo računalnika zahteva od učitelja dobro poznavanje in obvladovanje te tehnologije, še posebej novejših oblik in metod dela; zahteva tudi veliko priprave na pouk. Učitelji so postavljeni v novo vlogo, saj postajajo vse bolj sodelavci, svetovalci in pomočniki v učnem procesu, učenci pa morajo pokazati več aktivnosti, iniciative in samostojnosti. Klasični tip učitelja včasih ne zmore razumeti vsebine in smisla takega pedagoškega dela, niti ju ne more ustvarjalno uresničevati.« (Gerlič, 2000: 271)

Prav gotovo ima uporaba IKT v izobraževanju tako svoje prednosti kot tudi slabosti, o čemer se v strokovni javnosti veliko razpravlja. Avtorji, denimo, navajajo naslednje prednosti:

IKT:

- pomaga tudi slabšim učencem;
- pozitivno vpliva na samo učenje ter rezultate učenja;
- povečuje motiviranost in pozornost učencev;
- povečuje sposobnosti osnovne pismenosti;
- omogoča večje diferenciacijo preko uporabe e-grafov, ki so prilagojene potrebam učencev.

(Povzeto po Čampelj, 2008: 6.)

Naš namen sicer ni raziskovati prednosti in slabosti uporabe IKT pri pouku, temveč pri obravnavi učne enote (sklopa) izkoristiti tiste prednosti, ki nam jih ponuja IKT, hkrati pa se izogniti pomanjkljivostim oz. minimalizirati slabe strani uporabe IKT pri pouku.

Čeprav uporaba računalnika kot učnega sredstva v vzgojno-izobraževalnem procesu že dolgo ni več novost, pa je nujno, da po rabi IKT posegamo modro.

Prav je, da o IKT razmišljamo že na ravni letne priprave, ki nam je osnova za kasnejšo realizacijo učnega sklopa (učne enote). Rabo IKT pri pouku slovenščine v osnovni šoli je raziskovala Marija Žveglič, ki je tudi članica E-področne skupine ZRSS za predmet slovenščina. Žvegličeva je oblikovala Priporočila za rabo IKT pri pouku slovenščine v osnovni šoli (dostopno na spletu http://info.edus.si/eslo/images/stories/priporocila_za_rabo_ikt.pdf). Žvegličeva izpostavlja, da so IKT integralni del pouka slovenščine; učitelj koordinira učne dejavnosti, je moderator učnih dejavnosti in učenčev svetovalec, ne le prenašalec znanja. Učitelj naj se poslužuje aktivnih učnih oblik in metod, uporablja naj e-učna gradiva (v celoti ali deloma). Seveda je raba IKT ciljno naravnana. IKT služi kot motiviranje za učenje (tudi na višjih taksonomskih stopnjah). Učitelji naj se poslužujemo problemsko-ustvarjalnega pristopa, ki spodbuja miselne procese na višjih taksonomskih stopnjah. Učenec privzema čim bolj aktivno vlogo (dejavni učenec); poslužuje naj se e-orodij za samovrednotenje. Avtorica predlaga tudi sodelovalno učenje.

Na mikro ravni načrtovanja, to je načrtovanja dnevne priprave (priprave na učno enoto oz. učni sklop), pozorno analiziramo cilje, ki jih želimo doseči; razmislimo o oblikah in metodah dela ter o možnih učnih tehnikah, katerih se bomo poslužili, da dosežemo cilje; premislimo o sredstvih, ki jih nameravamo uporabiti: ker smo se odločili za računalnik, je potrebno ozvesti, da delo z računalnikom samo po sebi sploh ni cilj, temveč le sredstvo za doseganje ciljev. Vse faze vzgojno-izobraževalnega procesa moramo natančno načrtovati in ne pozabiti na končno samoevalvacijo, ki je izhodišče nadaljnjemu delu.

Prevzete besede obravnavamo v osnovni šoli v 8. razredu. Učitelji sledimo ciljem v učnem načrtu, in sicer učenci razvijajo svoji upovedovalni in poimenovalni zmožnosti, bogatijo si besedni zaklad, prevzetim besedam pa poiščejo domače ustreznice. Glede rabe IKT pa se opremo na posodobljeni učni načrt za slovenščino, po katerem »Raba informacijskih tehnologij lahko pomembno pripomore h kakovostnejšemu pouku, a mora biti tesno povezana z novimi načini in oblikami dela, predvsem pa cilji in vsebinami pouka slovenščine, to je z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti.« (Posodobljeni učni načrt za slovenščino, 2011: 111)

Učenec potrebuje natančna, konkretna navodila, najbolje po korakih. (Primer: 1. Odpri e-SSKJ, e-SP in korpus Nova beseda /dodamo hiperpovezavo/. 2. Odpri si program Hot Potatoes in klikni na ... 3. Iz svojega dokumenta prekopiraj besedo v izbrani priročnik. 4. Prekopiraj ustrezno razlago iz SSKJ ali SP. Itn.)

E-učna gradiva moramo skrbno oblikovati. »/.../ (E)-učna gradiva morajo biti pripravljena tako, da učencu omogočajo čim samostojnejše učenje ter načrtovanje in izvajanje specialnometodičnih pristopov.« (Žveglič, Klemenčič Glavica, Kroflič, 2008: 54.) Premišljeno sestavljene naloge tako spodbujajo motivacijo za učenje, individualizacijo in diferenciacijo. Učenci se samostojno učijo, izdelovanje nalog pa spodbuja njihovo ustvarjalnost.

Delo z računalnikom je individualno delo, pri katerem je učenec ves čas aktiven: »Pri aktivnem učenju je v ospredju učenec, učitelj pa mora organizirati takšna učna okolja, da čim bolj spodbujajo učenje, saj je splošno sprejeto stališče, da se učenci učinkoviteje učijo, če so

aktivni udeleženci v procesu učenja in ne pasivni opazovalci in prejemniki znanja.« (Cenčič, Cotič, Medved Udovič, 2010: 20.)

Pri iskanju informacij na spletu stopi v ospredje vzgojna naloga učitelja. Učitelj mora (po)peljati učence skozi poplavo informacij na spletu in jih usmerjati h kritičnemu sprejemanju zapisanega. Učence vzgajamo v smeri, da s samim spletom ni nič narobe, ogromno množico informacij velja izkoristiti; zelo narobe pa je nekritično sprejemati prav vse, kar najdemo na spletu. »Na spletu vsak objavlja poljubne stvari. Glavni pedagoški problem pri tem je, da vsak pomeni kdorkoli in da poljubne pomeni katerekoli; nobenega zagotovila ni, da so ponujene informacije uporabne, pomembne in resnične.« (Gerlič, 2000: 271)

2 Potek dela

Prva učna ura: Učenci so si najprej ogledali nabor prevzetih besed. Na učnem listu so poiskali lastno znamenje, nato še znamenje sošolca, prijatelja, starša ... Vse besede so razdelili v dva stolpca, in sicer na domače in prevzete. Nato so prevzete besede s pomočjo e-SSKJ, e-SP in korpusa Nova beseda podomačili. (Na učnem listu so že imeli dodane hiperpovezave do slovarja, pravopisa in Nove besede). Seznam prevzetih besed s podomačitvami jim je bil osnova za delo v naslednjih urah.

Delo je že od samega začetka potekalo diferencirano. Učenci so si izbrali ali 10 ali 15 ali 20 prevzetih besed, ki so jih nato, če so tako želeli, še razširili. Poiskali so še druge (prevzete) besede, ki poimenujejo značaj oz. temperament.

Nato so s programom Hot Potatoes izdelali spominske kartice. Naložili smo jih v spletno učilnico, da so imeli možnost se uriti še na sošolčevi verziji.

Priloga 1: Spominske kartice

Druga učna ura: Učenci so reševali interaktivne naloge. Posamezniki so dodatno sestavili interaktivne kvize iz nabora besed, ki so si jih pripravili bodisi v urejevalniku besedil bodisi na spominskih karticah. Med seboj so tekmovali – posamično in v dvojicah.

Priloga 2: Interaktivne naloge Prevzete besede 1

Priloga 3: Interaktivne naloge Prevzete besede 2

Priloga 4: Interaktivne naloge Prevzete besede 3

Priloga 5: Interaktivne naloge Prevzete besede 4

Priloga 6: Interaktivne naloge Prevzete besede 5

Za domačo nalogo so se urili v spretnostih kritičnega prijatelja: drug drugemu so komentirali izdelke, se opozarjali na napake in drug drugega usmerjali k izboljšavam.

Tretja učna ura: Fazo ponavljanja smo realizirali tako, da so učenci v spletni učilnici pisali slovar. Vsakdo je moral prispevati določeno število besed. Orientacija oz. vodilo za izbor so besede, ki označujejo značajske oz. temperamentne lastnosti: Kakšen sem? Kakšen je? Osnova so bili torej pridevniki, dodajali smo še samostalnice, glagole in prislove, da smo širili besedno družino. Primer: toleranten (prid.) – strpen; toleranca (sam.), tolerirati (gl.); protipomenka: netoleranten (nestrpen).

Slovar smo nadgradili z rabo. Če so učenci našli zanimivo besedilo, sliko, razpravo ..., so jih dodali kot hiperpovezavo oz. naložili sliko.

Vse dileme smo sproti reševali na forumu, kjer je vsakdo moral odpreti vsaj eno razpravo in se odzvati na najmanj tri sošolčeve razprave.

Priloga 7: Slovar v spletni učilnici (v okolju Moodle)

3 Evalvacija

Obraznava prevzetih besed z uporabo IKT-tehnologije se je potrdila kot smotrna in učinkovita. Kot je že ugotovljeno v mnogih strokovnih raziskavah, se prednost uporabe računalnika pri pouku kaže na več ravneh. Najprej na ravni motivacije (računalnik je učencem »ljub«, domač) in ravni individualizacije (vsakdo izbira sebi primerne naloge in se uči v sebi lastnem tempu). Gre za individualno delo, v katerem je učenec ves čas aktiven. Da se izognemo pomanjkljivostim, moramo oblikovati natančna navodila, najboljše po korakih. Pri sestavljanju interaktivnih nalog učenci razvijajo ustvarjalnost.

Ni cilj uporaba računalnika pri pouku, temveč nam računalnik pomaga doseči zastavljene cilje. In prav raba IKT je bila tista, ki je opozorila na (ne)doseganje cilja, ki se nanaša na razvijanje poimenovalne oz. upovedovalne zmožnosti. Tako se je pri izdelavi slovarja izpostavilo več problemov. Eno se je namreč naučiti pomena prevzete besede (raven poznavanja po Bloomu), čisto nekaj drugega pa je uporabiti prevzeto (domačo) besedo v novi situaciji (razumevanje in uporaba po Bloomu). Tako je npr. učenka pravilno (ustrezno) razložila prevzeto besedo ciničen s posmehljiv; kot primer zanimive fotografije na spletu pa je priložila sliko dekleta z nasmehom. Res je sicer v iskalnik Google vtipkala ciničen, vendar je povsem nekritično izbrala prvo fotografijo, ki se ji je zdela vsaj malo v povezavi z iskanim pojmom (ciničen oz. posmehljiv). Spet druga učenka je prevzeto besedo individualen zamenjala z domačo ustreznico posamičen, kot primer rabe v povedi je zapisala: Petra Majdič ima individualne treninge na smučeh. V slovar je naložila fotografijo Petre Majdič z neke mednarodne tekme, na kateri je Majdičeva obdana s tekmovalkami. (Ne)ustreznost rabe smo sproti reševali na forumu.

Tako pri izdelavi slovarja kot glede samega sodelovanja na forumu (oboje v spletni učilnici Moodle) je bilo potrebno učence nenehno opozarjati na rabo knjižnega jezika in jih usmerjati k upoštevanju spletnega bontona.

4 Zaključek

Današnji učenci so t.i. spletna generacija (net-generation): so zelo spretni uporabniki sodobnih digitalnih orodij, kar velja izkoristiti tudi pri pouku za doseganje ciljev. Nujno je, da učitelji modro posegamo po uporabi IKT, saj nam ni cilj delo z računalnikom, temveč je računalnik le sredstvo za doseganje zastavljenih ciljev. Prav gotovo velja izkoristiti vse prednosti, ki jih IKT ponuja, s premišljenim načrtovanjem tako na makro (letna priprava) kot mikro ravni (priprava na učno enoto oz. sklop) pa minimaliziramo morebitne pomanjkljivosti.

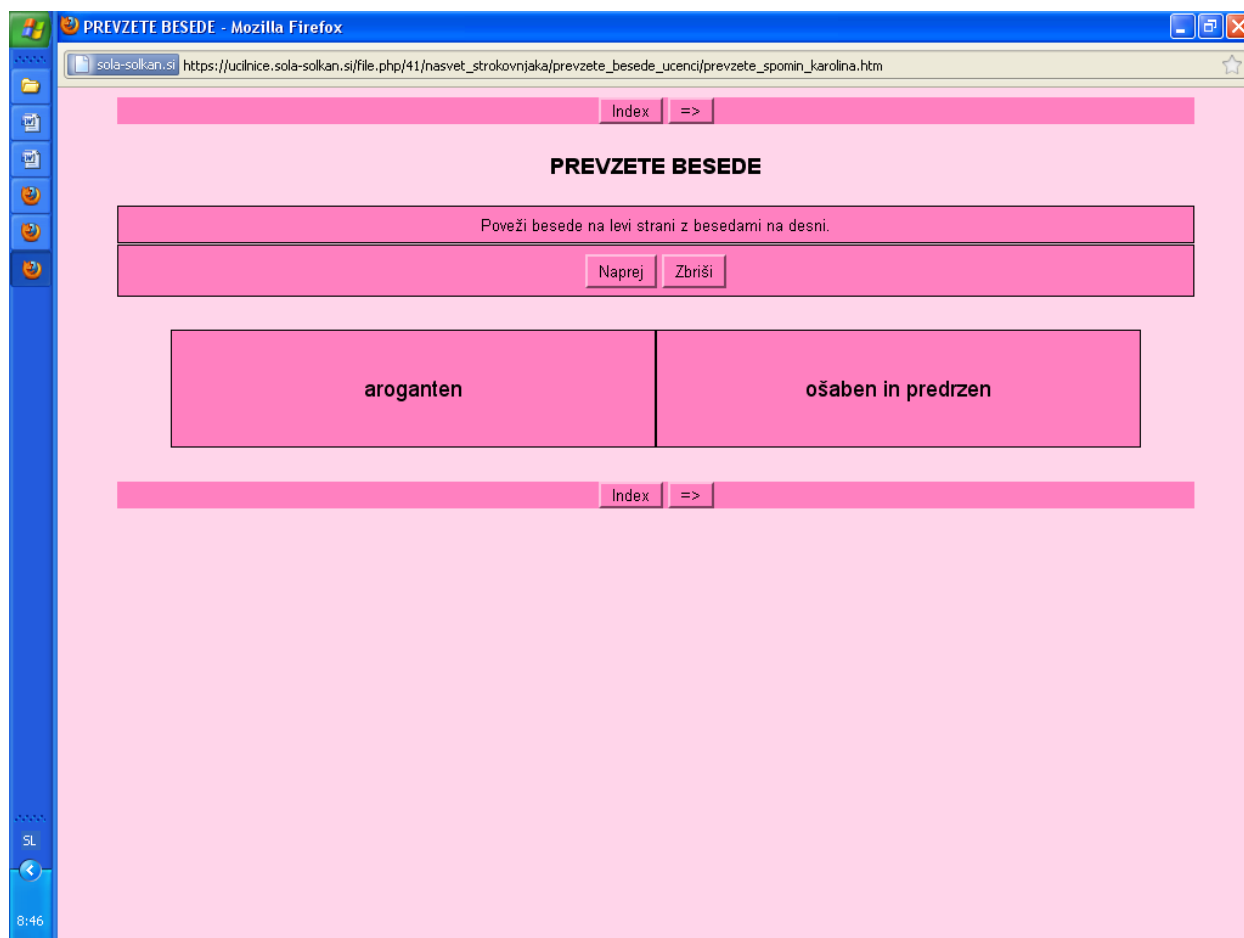
Delati z računalnikom je za večino učencev motivacija za učenje. S premišljeno sestavljenimi nalogami ne le diferenciramo, temveč lahko delo v razredu celo individualiziramo. Ko učenci sestavljajo lastne naloge, poglobljajo in utrjujejo znanje, obenem spodbujamo njihovo ustvarjalnost. Ker so današnje generacije bolj ali manj v vsakodnevnem stiku s spletom, je nujno, da jih učimo tudi kritičnega sprejemanja informacij.

Viri in literatura:

- Bilić, V. (2011). Učenje prek spleta: vztrajnost, potreba po spoznavanju in samoučinkovitost internetne generacije pri pridobivanju znanja, *Sodobna pedagogika* 2011 (2): 200–219.
- Cenčič, M & Cotič, M. & Medved Udovič, V. (2010). Spremembe pouka in kompetence učiteljev za uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije, *Pedagoška obzorja* 26 (1–2): 20.
- Čampelj, B. (2008). Vse za inovativne učitelje, raziskovalne učence ter vključene starše, *Vzgoja in izobraževanje*, 39 (5): 6, 7.)
- Gerlič, I. (2000). *Sodobna informacijska tehnologija v izobraževanju*. DZS, Ljubljana.
- Korpus *Nova beseda* (http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html).
- Kreuh, N. (2008). Šola za 21. stoletje, digitalni učenci in učitelji, *Vzgoja in izobraževanje*, 39 (5): 8–9.
- Podgoršek, S. (2011). Pouk nemščine s podporo IKT na osnovnih in srednjih šolah, *Pedagoška obzorja*, 26 (1–2): 55.
- Spletni *SSKJ* (<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>).
- Spletni *SP* (<http://bos.zrc-sazu.si/sp2001.html>).
- Učni načrt: Slovenščina (2011). Pridobljeno s spleta 8. 6. 2011
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf
- Veliki slovar tujk* (2002). Cankarjeva založba, Ljubljana.
- Žveglič, M. (2006). Priporočila za rabo IKT pri pouku slovenščine v osnovni šoli. Pridobljeno s spleta 8. 6. 2011. Dostopno na:
http://info.edus.si/eslo/images/stories/priporocila_za_rabo_ikt.pdf
- Žveglič, M. (2008). Raba IKT za razvijanje sporazumevalne zmožnosti pri pouku slovenščine v tretjem triletju osnovne šole in v gimnaziji, *Vzgoja in izobraževanje*, 39 (5): 40–44.
- Žveglič, M. & Klemenčič Glavica, M. & Kroflič, M. (2008). Učenje in poučevanje slovenščine na daljavo v spletni učilnici Moodle, *Slovenščina v šoli*, 12 (3): 50–55.

Priloge:

Priloga 1: Spominske kartice

Priloga 2: Interaktivna naloga Prevzete besede 1

The screenshot shows a Mozilla Firefox browser window with the title 'PREVZETE BESEDE 1 - Mozilla Firefox'. The address bar displays the URL: https://ucilnice.sola-solkan.si/file.php/41/nasvet_strokovnjaka/prevzete_besede_1/1_prevzete_2.htm. The main content area has a grey background and is titled 'PREVZETE BESEDE 1' in green. Below the title is a yellow box containing the instruction: 'Prevzeto besedo poveži z domačo ustreznico. Šele ko povežeš vse pare, klikni na gumb PREVERI, da preveriš, kako uspešen si bil pri povezovanju.' Below this instruction is a yellow button labeled 'Preveri'. At the bottom of the page, there are two columns of yellow boxes, each containing a Slovenian adjective. The left column contains: netoleranten, aroganten, pionir, lojalen, konzervativen, koncentracija, and inventiven. The right column contains: nazadnjaški, iznajdljiv, domiseln, ošaben in predrzen, miselna zbranost, nestrpen, pošten, and začetnik.

PREVZETE BESEDE 1

Prevzeto besedo poveži z domačo ustreznico. Šele ko povežeš vse pare, klikni na gumb PREVERI, da preveriš, kako uspešen si bil pri povezovanju.

Preveri

netoleranten	nazadnjaški
aroganten	iznajdljiv, domiseln
pionir	ošaben in predrzen
lojalen	miselna zbranost
konzervativen	nestrpen
koncentracija	pošten
inventiven	začetnik

Priloga 3: Interaktivna naloga Prevzete besede 2

PREVZETE BESEDE 2 - Mozilla Firefox

sola-solkan.si https://ucilnice.sola-solkan.si/file.php/41/nasvet_strokovnjaka/prevzete_besede_1/1_prevzete_3.htm

Kazalo --->

PREVZETE BESEDE 2

Prevzeto besedo poveži z domačo ustreznico. Šele ko povežeš vse pare, klikni na gumb PREVERI, da preveriš, kako uspešen si bil pri povezovanju.

Preveri

intuicija	bivalno okolje
idealist	kdor se navdušuje za ideale in se ravna po njih
egoist	nagonsko dožemanje
optimizem	ustvarjalen
kreativen	sebičnež
dominanten	prevladujoč
ambient	čustvo
emocija	ki si prizadeva za uspeh
ambiciozen	težnja, gledati na svet in življenje z dobre, svetle strani

Priloga 4: Interaktivna naloga Prevzete besede 3

PREVZETE BESEDE 3 - Mozilla Firefox

sola-solk.an.si https://ucilnice.sola-solk.an.si/file.php/41/nasvet_strokovnjaka/prevzete_besede_1/1_prevzete_4.htm

Kazalo --->

PREVZETE BESEDE 3

V izpustnem seznamu izberi ustrezno domačo sopomenko. Šele ko povežeš vse pare, klikni na gumb PREVERI, da preveriš, kako uspešen si bil pri tem povezovanju.

Preveri

apatija	???
skeptik	???
perfekcionista	???
pedant	???
hazarder	???
analiza	???
intriga	???
entuziazem	???
religija	???

Preveri

Kazalo --->

SL

17:49

Priloga 5: Interaktivna naloga Prevzete besede 4

PREVZETE BESEDE 4: Kakšen? - Mozilla Firefox

sola-solkan.si https://ucilnice.sola-solkan.si/file.php/41/nasvet_strokovnjaka/prevzete_besede_1/1_prevzete_5.htm

Kazalo --->

PREVZETE BESEDE 4: Kakšen?

Prevzetemu pridevniku izberi ustrezno domačo sopomenko. Šele ko povežeš vse pare, klikni na gumb PREVERI, da preveriš, kako uspešen si bil pri tem povezovanju.

Preveri

tradicionalen	???
altruističen	???
sarkastičen	???
individualen	???
introvertiran	???
ekscentričen	???
muzikalen	???
fatalen	???

Preveri

Kazalo --->

SL

20:13

Priloga 6: Interaktivna naloga Prevzete besede 5

PREVZETE BESEDE 5: Kakšen? - Mozilla Firefox

sola-solkani.si https://ucilnice.sola-solkani.si/file.php/41/nasvet_strokovnjaka/prevzete_besede_1/1_prevzete_6.htm

Kazalo --->

PREVZETE BESEDE 5: Kakšen?

Iz izpustnega seznama izberi ustrezno (prevzeto) protipomensko besedo. Šele ko povežeš vse pare, klikni na gumb PREVERI, da preveriš, kako uspešen si bil pri povezovanju.

Preveri

progresiven	???	▼
ekstravertiran	???	▼
dominanten	???	▼
optimističen	???	▼
direkten	???	▼
idealističen	???	▼
altruističen	???	▼
toleranten	???	▼

Preveri

Kazalo --->

SL

20:14

Priloga 7: Slovar v spletni učilnici (v okolju Moodle)

